

Maliye Alanında e-Teknolojiler ve Etkinliği

Arş. Gör. Furkan BEŞEL

Sakarya Üniversitesi
Siyasal Bilgiler Fakültesi
Maliye Bölümü
fbesel@sakarya.edu.tr

Cemal ÇOKGEZER

Vergi Denetim Kurulu
Sakarya Grup Başkanlığı
Vergi Müfettiş Yardımcısı
cemal.cokgezer@vdk.gov.tr

Özet

Bu çalışmada maliye alanında kullanılan teknolojiler sağladığı faydalar ve eksik yönleri de dikkate alınarak ele alınmıştır. Bu bağlamda Maliye Bakanlığı tarafından yayınlanan genel tebliğler ve Gelir İdaresi Başkanlığı faaliyet raporları ışığında değerlendirmeler yapılmıştır. Vergi uygulamaları alanında kullanılan bu sistemlerin gelişime ihtiyacı olduğu ancak adaptasyon sürecindeki aksaklıklara rağmen Türk Vergi Sisteminin bu sınavdan başarıyla çıkacağı beklenmektedir.

Anahtar Kelimeler: Vergilemede Elektronik Uygulamalar, İnternet Vergi Dairesi.

E-Technologies and Their Efficiency in Public Finance

Abstract

In this study, the technologies are discussed with consideration of benefits and limitations that are used in Public Finance. In this context, assessments reviewed in the light of the general notices published by the Ministry of Finance and annual reports published by Revenue Administration. The systems that are used in the field of tax need to develop, however, in spite of the setbacks in the process of adaptation, it is expected that will emerge successfully from this examination of the Turkish Tax System.

Key Words: Electronic Applications in Taxation, Internet Tax Office.

JEL Classification Code: E62, H71, O14.

GİRİŞ

Bilişim teknolojilerinin hızla gelişmesi, internet kullanımının hızla yaygınlaşması ve dünyanın küreselleşmesiyle birlikte gerek dünyada gerekse Türkiye’de e-Devlet uygulamaları önem kazanmıştır. E-Devlet uygulamaları ile harcamalarda tasarruf sağlama, kağıt işlemlerinin kontrol altına alınması, şeffaflık, devlet hizmetlerinin iyileştirilmesi ve kalitesinin artırılması, kamu hizmetlerinin sürekli sunumunun sağlanması, vatandaşın kamu hizmetlerine katılımının sağlanması, devlete erişimin kolay, hızlı ve rahat bir şekilde sağlanması, ekonomik gelişmeye katkı sağlanması, vatandaş devlet etkileşiminin sağlanması ve politika oluşturma süreçlerinin iyileştirilmesi amaçlanmaktadır (Akdemir, 2008:15).

Vergileme alanında yaşanan küresel eğilimler birçok ülkede olduğu gibi Türk vergi idaresini de önemli ölçüde etkilemiştir. Dünyada yeni yönetim anlayışı çerçevesinde kamu yönetimleri yeniden yapılandırılmaya başlanmıştır. Yeni yönetim felsefesi kamuda verimlilik, etkinlik ve hizmet kalitesi temelinde sonuçlara odaklanmayı ve kamuda hesap verme sorumluluğunun yerleştirilmesini esas almaktadır. Türk yönetim sisteminde de benzer anlayış hakim olmaya başlamış ve bu bağlamda adımlar atılmıştır. Bu adımlardan en önemlisi çağın gerekliliği olarak internet uygulamalarını kamu hizmetleri ile entegre etmek olmuştur. Devlet bu bağlamda birçok elektronik uygulamayı hayata geçirmiş ve bu uygulamaları zamanla değişen ve gelişen sosyolojik ihtiyaçlar ve talepler karşısında geliştirmektedir.

Türk maliye alanında da bilgi teknolojisinin kullanımına yönelik geliştirilen bir takım elektronik uygulamalarla; kurumlar arası bilgi paylaşımını sağlayacak ve mükellefleri vergi dairesine getirmeden hızlı ve güvenli hizmet vermeyi gerçekleştirecek, doğru bilgiyi zamanında üreten ve yönetime sunan,

personelin daha etkin ve verimli çalışmasını sağlayan ve iş yükünü hafifleten böylece saydam, etkin ve verimli bir gelir idaresi ve vergi yönetimi oluşturulması amaçlanmaktadır.

Ayrıca bu uygulamalar sayesinde mükelleflere daha kaliteli hizmet sunulması, hizmetlerin sunumunda tasarruf sağlanması, hizmetlerin tarafsız bir şekilde sunulması, karar verme ve denetim mekanizmalarının etkin hale getirilmesi de hedeflenmektedir.

Bu çalışmada kamu yönetiminde etkinliği ve verimi arttırmaya yönelik uygulanmakta olan elektronik sistemlerden maliye alanında kullanılan sistemler ele alınacaktır. Bu teknolojiler “Vergi Dairesi Tarafından Kullanılan Teknolojiler”, “Meslek Mensupları ve Mükellefler Tarafından Kullanılan Teknolojiler” ve “Vergi Denetimi İçin Kullanılan Teknolojiler” başlıkları altında değerlendirilecektir.

1. Vergi Dairesi Tarafından Kullanılan Teknolojiler

1.1. Vergi Dairesi Otomasyon Projesi (VEDOP)

Maliye Bakanlığı'nın bağlı kuruluşu olan Gelir İdaresi Başkanlığı tarafından vergi mükelleflerinin vergisel işlemlerinin hızlı ve güvenilir şekilde yapılabileceği bir otomasyon programı olan “Vergi Dairesi Otomasyon Projesi” (VEDOP) 1998 yılında faaliyete geçirilmiştir. VEDOP ile vergi dairesinin tüm işlemleri daha etkin, verimli ve en az hata ile yapılmaktadır. VEDOP projesi ile evrak girişinden başlayarak sicil, tahakkuk, tahsilât, düzeltme, tarhiyat, takip, iade, araç tescil, muhasebe, özlük işlemleri gibi vergi dairesinin bütün işlemlerinin birbiriyle bütünleşmiş şekilde bilgisayar ortamında yapılması ve uygulamada kullanılan defter, belge ve çeşitli raporların bilgisayar yardımıyla hazırlanması sağlanmıştır (Kibar Bilginli, 2011:174-175).

VEDOP dönemin teknolojik imkânları ile hazırlandığından zamanla yeni bilişim teknolojilerinin programa uyarlanması sırasında birtakım aksaklıklar olsa da şuanda kendi içinde farklı birçok uygulama barındırarak kamunun özel sektör ile arasındaki farkı en aza indirmiştir.

VEDOP içinde yer alan uygulamalar; Vergi Dairesi Otomasyonu (e-VDO), Elektronik Banka Tahsilatları İşleme Sistemi (EBTİS), Elektronik Muhasebe Kayıtları Arşiv Sistemi (EMKAS), e-tahsilat, e-haciz, e-yoklama ve e-tebligat sistemidir.

1.1.1. Vergi Daireleri Otomasyonu (e-VDO)

Vergi Daireleri Otomasyonu ile evrak girişinden başlayarak sicil, tahakkuk, tahsilat, düzeltme, tarhiyat, takip, iade, muhasebe işlemleri gibi vergi dairesinin bütün işlemleri bilgisayar ortamında yapılmakta ve uygulamada kullanılan defter, belge ve çeşitli raporlar bilgisayar yardımı ile hazırlanabilmektedir.

Tahakkuk işlemleri modülü kullanılarak beyanname girişlerinin vergi dairelerinden yapılması sağlanabilecek, beyannamenin kabulü sırasında tahakkuk fişine esas bilgilerin alınıp tahakkuk fişleri düzenlenebilecek, tahakkuk fişine bağlı olarak beyanname bilgi girişi yapılabilecek, beyanname bilgi girişini zorlayıcı önlemler alınabilecektir (Akdemir, 2008:108).

Tahsilat işlemleri ile gerçekleştirilebilecek işlemler şunlardır: cari dönem borçlarının bankalara online açılması, bankalarca yapılan tahsilatların mükellef hesaplarına online işlenmesi, bankalara açılan borç sorgulama sistem güvenliği, mükellef borçlarının bir ödeme planına bağlanmasına imkan verilebilmesi, fazla tahsilatın otomatik olarak diğer borçlara aktarılması (Akdemir, 2008:108).

Takip işlemleri sayesinde ödeme emri düzenlenmesi gereken borçlar için merkez tarafından takibe alma işlemleri gerçekleştirilecektir (Akdemir, 2008:109).

Motorlu taşıt vergisi işlemleri ile referans bilgilerin standartlığı sağlanacak, ilişik kesme ve nakil gibi işlemler her vergi dairesinden yapılabilecek, plaka ve araç nakilleri izlenebilecektir (Akdemir, 2008:110).

Toplu dökümler ile işlem yapmayı gerektiren listelerin merkez tarafından otomatik olarak üretilmesi, bu tip listelerin dışında birden fazla mükellef grubunu kapsayan liste isteklerinin gün içinde merkeze bildirilmesi ve merkez tarafından hazırlanan listelerin vergi dairesi kullanımına verilmesi işlemleri gerçekleştirilebilmektedir (Akdemir, 2008:110).

Bugün itibarıyla; 449 vergi dairesi, Büyük Mükellefler Vergi Dairesi Başkanlığı ve 583 mal müdürlüğü E-VDO kapsamında bulunmaktadır (GİB Faaliyet Raporu, 2014:75).

1.1.2. Elektronik Banka Tahsilat İşleme Sistemi (EBTİS)

Elektronik Banka Tahsilatları İşleme Projesi (EBTİS), bankalara yapılan vergi ödemelerinin bankaların bilgi işlem merkezinden kurumun bilgi işlem merkezine manyetik ortamda gönderilmesi ve mükellef hesaplarına yine manyetik ortamda işlenmesini sağlamaktadır (Gelirler Genel Müdürlüğü Faaliyet Raporu, 2001:91).

Bu sayede 2001 yılından itibaren otomasyona geçirilen 153 vergi dairesinde her yıl yaklaşık 34 milyon banka makbuzunun tekrar elle girişinin yapılması önlenerek hata payı azaltılmış ve işlemlerin hızlanması sağlanmıştır (Gelirler Genel Müdürlüğü Faaliyet Raporu, 2001:91).

1.1.3. Elektronik Muhasebe Kayıt Arşiv Sistemi (EMKAS)

213 sayılı Vergi Usul Kanununun Mükerrer 242. maddesinin 2 numaralı fıkrası hükmü ile “*Maliye Bakanlığı; elektronik defter, kayıt ve belgelerin oluşturulması, kaydedilmesi, iletilmesi, muhafazası ve ibrazı ile defter ve belgelerin elektronik ortamda tutulması ve düzenlenmesi uygulamasına ilişkin usul ve esasları belirlemeye, elektronik ortamda tutulmasına ve düzenlenmesine izin verilen defter ve belgelerde yer alması gereken bilgileri internet de dahil olmak üzere her türlü elektronik bilgi iletişim araç ve ortamında Maliye Bakanlığına veya belirleyeceği gerçek veya tüzel kişilere aktarma zorunluluğu getirmeye, bilgi aktarımında uyulacak format ve standartlar ile uygulamaya ilişkin usul ve esasları tespit etmeye ve bu Kanun kapsamına giren işlemlerde elektronik imza kullanım usul ve esaslarını düzenleme ve denetlemeye yetkili kılınmıştır.*”

Bu kapsamda mükelleflere ait defter, kayıt ve belgelerin elektronik ortamda alınarak arşivlenmesini hedefleyen Elektronik Muhasebe Kayıt ve Arşiv Sistemi (EMKAS) projesi uygulamaya konulmuştur (GİB Faaliyet Raporu, 2006:58).

1.1.4. E-tahsilat Sistemi

Muaccel kamu alacaklarının süratle tahsil edilebilmesi ve vergi daireleri iş yükünün azaltılabilmesi, zamandan tasarruf sağlanarak tahsilat işlemlerinin elektronik ortamda gerçekleştirilebilmesi ve mükellef hesaplarına hatasız olarak işlenebilmesini sağlamak amacıyla e-tahsilat sistemi kurulmuştur (GİB Faaliyet Raporu, 2014:82).

2014 yılı itibarıyla, 26 bankanın yaklaşık 9.500 ve PTT'nin 3.200'den fazla şubesi üzerinden tahsilat işlemleri gerçekleştirilmekte olup bankaların şube ve alternatif dağıtım kanalları üzerinden yapılan tahsilat işlemlerinin sayısı aşağıdaki tabloda sunulmuştur.

Tablo 1: E-Tahsilat İşlem Sayısı (2010 - 2014)

Ödeme Yılı	Tahsilat işlem sayısı
2010	38.534.879
2011	46.949.062
2012	47.986.638
2013	50.330.526
2014	50.737.435

Kaynak: GİB 2014 Yılı Faaliyet Raporu

1.1.5. E-haciz Sistemi

Kamu alacaklarının tahsili, takip masraflarının (posta, kırtasiye vb.) ve idare ile ilgili kurumların iş yükünün azaltılması, zaman tasarrufu sağlanması ve haciz uygulamalarının elektronik ortamda yapılması amacıyla elektronik haciz (e-haciz) projesi hayata geçirilmiştir.

E-haciz uygulaması; 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanununun 79. maddesine istinaden düzenlenen haciz bildirimlerinin, Gelir İdaresi Başkanlığı'nca alacaklı vergi daireleri adına e-haciz uygulamasına katılan bankalara elektronik ortamda tebliğ edilmesini ve bu tebligatlara elektronik ortamda bankalar tarafından cevap verilmesini sağlamaktadır (GİB Faaliyet Raporu, 2014:85).

1.1.6. E-yoklama Sistemi

Yoklama, mükellefleri ve mükellefle ilgili maddi olayları, kayıtları ve mevzuları araştırmak ve tespit etmektir¹. Artan mükellef ve mükellefiyete ilişkin faaliyetlerin etkin ve hızlı şekilde kayıt altına alınması tüm vergi idareleri açısından büyük önem arz etmektedir. Bu bağlamda yoklama faaliyetlerinin etkinliğinin ve verimliliğinin artırılması için gelişen teknolojilerin kullanılması, bu faaliyetlerin dinamik ve organize bir yapıda yürütülmesi ve gelişen teknolojiye uygun yeni usul ve esaslarının belirlenmesi zorunluluk haline gelmiştir (453 sıra No'lu VUK Genel Tebliği, 2015).

Yoklama faaliyetlerinin elektronik ortamda yapılabilmesi ve sonuçlarının izlenebilmesi amacıyla 27.03.2015 tarihli ve 6637 sayılı Kanun'un 6. maddesi ile Vergi Usul Kanunu'na aşağıda hükümlerine yer verilen 132/A maddesi eklenmiştir.

“Yoklama neticeleri, yoklama yerinde bu Kanununun 131 inci maddesinde yer alan yoklama fişi ile aynı mahiyette olan, elektronik ortamda tanzim olunan "yoklama fişi" ile de kayıt altına alınabilir. Bu fiş, nezdinde yoklama yapılan veya yetkilisi tarafından elektronik imza araçlarıyla imzalanır. Yoklama fişinin elektronik imza araçlarıyla imzalanmaması durumunda yoklama fişini temsil eden ve yoklama fiş muhteviyatının değiştirilemeyeceğini güvence altına alan benzersiz bir kodun üzerine yazıldığı bir form imzalanır.”

E-yoklama fişleri, vergi dairesi memurları tarafından yoklamanın içeriğine göre (iş yeri açılışı-kapanışı, adres değişikliği vb.) kendilerine verilen tablet bilgisayarlar yardımıyla elektronik ortamda oluşturulur. Tespiti yapılan hususlar nezdinde yoklama yapılan ön izleme vasıtasıyla okutulur ve yoklama yapılanın da elektronik imza aracı bulunması halinde karşılıklı imzalanır.

E-imza aracı yoksa yoklamaya yetkili memur ve yoklama yapılanın karşılıklı ıslak imzaları ile imzalanır. E-yoklama sistemi uygulamasının başlangıç tarihi 01.09.2015 olarak belirlenmiştir.

1.1.7. E-tebligat Sistemi

Vergi idareleri tarafından düzenlenen vergilendirme ile ilgili evraklar, yazılar vergi mükelleflerinin bilinen adreslerine, adresi bilinmeyenlere ise vergi dairesinin ilan koymaya müsait bir yerine asılarak tebliğ edilir. Tebligat işlemleri vergi idareleri için en önemli işlemlerdendir. Zira hatalı yapılan bir tebligat ilgili vesikayı hükümsüz kılar.

Bilgi teknolojilerinin hayatın her alanında yaygınlaşması ve bilgiye erişimin bu kadar kolay olması kamu idarelerinin de teknolojiyi kullanmasını kaçınılmaz kılmaktadır. Vergi daireleri otomasyon projeleri kapsamında her geçen gün altyapısına yeni bir proje entegre eden Gelir İdaresi Başkanlığı,

¹ VUK 127. md.

mükelleflerin vergisel sorumluluklarından daha çabuk ve etkin haberdar olmalarını sağlamak adına e-tebligat sistemini hayata geçirmiştir.

E-tebligat sistemi esasları 27.08.2015 tarih ve 29458 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan 456 Sıra No’lu VUK Genel Tebliği ile açıklanmıştır. İlgili tebliğde özetle tebligat işlemlerinin posta vasıtasıyla ya da ilan yolu ile tebliğ yapılması hususuna bağlı kalınmaksızın tebliğe uygun bir elektronik adres vasıtasıyla yapılabileceği, elektronik ortamda tebligat, muhatabın elektronik adresine ulaştığı tarihi izleyen beşinci günün sonunda yapılmış sayılacağı belirtilmiştir.

Ayrıca, elektronik tebligat kullanmak isteyen mükelleflerin 01.01.2016 tarihine kadar tebliğ ekinde yer alan Elektronik Tebligat Talep Bildirimi ile Kurumlar vergisi mükellefi ise bağlı buldukları vergi dairelerine, Gelir vergisi mükellefi ise internet vergi dairesinde elektronik ortamda doldurmaları ve elektronik tebligat sistemini kullanmaya başlamaları gerekmektedir.

E-tebligat uygulamasına 01.01.2016 tarihinden itibaren başlanacak olmakla birlikte isteyen ve bildirim yapan mükelleflerin işlemleri ise 01.10.2015 tarihinden itibaren elektronik ortamda yerine getirilebilecektir.

2.Meslek Mensupları ve Mükellefler Tarafından Kullanılan Teknolojiler

Meslek mensupları ve mükellefler tarafından kullanılan teknolojiler şunlardır: e-beyanname sistemi, internet vergi dairesi, e-fatura sistemi, e-defter sistemi ve KDV iade takip sistemi.

2.1. E-Beyanname Sistemi

01.10.2004 tarihinden itibaren uygulanmaya başlanan elektronik beyanname sisteminin amacı, mükelleflerin vergilendirmeye ilişkin ödevlerini yerine getirmede gelişen bilgi işlem teknolojilerinden yararlanmak, vergi beyannameleri ile bildirim ve eklerinin kolay, hızlı, ekonomik ve güvenilir bir şekilde vergi idaresine ulaşmasını sağlamak, vergi beyannamelerinin doldurulmasındaki hataları en aza indirerek mükellef mağduriyetini önlemek, vergi dairesinin beyanname kabul, tarh, tahakkuk ve tahsilat işlemlerini azaltarak iş ve işlemlerini kolaylaştırmak ve diğer alanlarda mükellefe daha iyi hizmet vermesini sağlamaktır (340 sıra No’lu VUK Genel Tebliği, 2004).

Uygulamanın başlangıç aşamasında sadece cari döneme ait beyannamelerin elektronik ortamda verilebileceği, kanuni süresi geçmiş veya düzeltme amacı ile ya da pişmanlık talepli olarak verilen beyannamelerin ise vergi dairelerine elden verileceği belirtilmiştir. 2013 yılı itibarıyla elektronik ortamda hemen hemen tüm beyannamelerin verilmesine olanak sağlanmıştır.

2.2. İnternet Vergi Dairesi

İnternet vergi dairesi (www.gib.gov.tr) uygulamaları 1999 yılında başlatılmış olup, kamu idarelerinin saydamlığı ve e-devlet uygulamaları konusunda atılan ilk ve önemli adımlardan biridir.

Uygulama ile mükelleflerin vergi dairesine gitmeksizin işlemlerini internet üzerinden çok daha hızlı ve doğru yapması ve bu suretle hem mükellefler hem de vergi daireleri bakımından zaman ve kaynak tasarrufu sağlanması amaçlanmıştır.

Mükellefler, bağlı buldukları vergi dairesinden kullanıcı kodu, şifre ve parola alarak internet vergi dairesince sunulan hizmetlerden yararlanabilmektedir.

Bu hizmetlerden bazıları şunlardır (GİB Faaliyet Raporu, 2013:21-22):

- Mükellefler “Borcu Yoktur Yazısı” ve “Mükellefiyet Yazısı” için talepte bulunabilir ve işlemlerin aşamalarını ekrandan izleyebilir.
- Yeminli Mali Müşavirler (YMM) tasdik sözleşmelerine ilişkin bildirimlerin ve sürekli bilgi verme yükümlülüklerinin girişine ait işlemleri yapabilir.

- 429 Sıra No.lu Vergi Usul Kanunu Genel Tebliği Kapsamında, herhangi bir vergi türünden dolayı iade alacak mükellefler alacakları iade ile ilgili standart iade dilekçelerini internet vergi dairesinden verebilir.
- 6111 sayılı Kanun kapsamında mükellefler internet vergi dairesinden yapılandırma ve kredi kartı ile ödeme yapabilirler.
- Mükellefe ait motorlu taşıtların plaka listesi, bunların vergi ve trafik para cezalarının görüntülenmesi ve motorlu taşıtlar ile trafik para cezalarının kredi kartı ile ödenmesi yapılabilir.
- Dönemler itibariyle verilen ek beyanlar ve vergi inceleme sonuçlarına göre ikmalen ve re'sen tarh edilen vergilerle ilgili tahakkuk, tahsilat ve borç bilgilerini görebilirler.

2.3. E-fatura Sistemi

İş ve işlemlerini yüksek sayıda yasal belge ve kayıt ile kağıt ortamında yürütmek zorunda olan mükelleflere yönelik, gelişen teknolojiye uygun yeni usul ve esasların belirlenmesi bir zorunluluk haline gelmiştir. Bu yüzden Gelir İdaresi Başkanlığı, e-fatura kullanımına ilişkin usul ve esasları 05.03.2010 tarih ve 27512 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 397 sıra No'lu VUK Genel Tebliğ ile açıklığa kavuşturmuştur. Daha sonraki yıllarda sırasıyla 416, 421, 424, 454 No'lu VUK Genel Tebliği ile bu uygulamaya ilişkin yeni zorunluluklar getirilmiştir.

E-fatura, yeni bir belge türü olmayıp kağıt fatura ile aynı hukuki niteliklere sahiptir. Mal veya hizmet satışı dolayısıyla fatura düzenlemek zorunda olan mükellefler, genel hükümler çerçevesinde kağıt fatura düzenleyebilecekleri gibi tebliğde yer alan şartlar çerçevesinde e-Fatura da düzenleyebilirler. Aynı mal veya hizmet satışı işleminde hem kağıt faturanın hem de elektronik faturanın bir arada düzenlenmesi mümkün değildir (397 sıra No.lu VUK Genel Tebliği, 2010).

E-fatura uygulamasının sistemli bir şekilde vergi mükelleflerinin iş hayatına entegre edilmesi kademeli bir biçimde meydana gelmiştir. Öncelikle sadece anonim ve limited şirket statüsünü haiz mükelleflerin uygulama kapsamında e-Fatura gönderme ve/veya almasına izin verilmesi uygun görülmüş, başlangıçta gerçek kişilerin e-fatura göndermeleri ve almaları mümkün kılınmamıştır. 14.12.2012 tarih 28497 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 421 Sıra No'lu VUK Genel Tebliği ile e-fatura kullanma ve düzenleme zorunluluğu getirilen mükellef sayısı artırılmış ve aşağıdaki mükellefler de bu kapsama dâhil olmuştur:

- 04.12.2003 tarihli ve 5015 sayılı Petrol Piyasası Kanunu kapsamında madeni yağ lisansına sahip olanlar ile bunlardan 2011 takvim yılında mal alan mükelleflerden 31.12.2011 tarihi itibariyle asgari 25 Milyon TL brüt satış hasılatına sahip olanlar
- 06.06.2002 tarihli ve 4760 sayılı Özel Tüketim Vergisi Kanunu'na ekli (III) sayılı listedeki malları imal, inşa veya ithal edenler ile bunlardan 2011 takvim yılında mal alan mükelleflerden 31.12.2011 tarihi itibariyle asgari 10 Milyon TL brüt satış hasılatına sahip olanlar

20.06.2015 tarih ve 29392 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 454 sıra No'lu VUK Genel Tebliği ile de e-fatura kullanımı ile ilgili zorunluluk getirilen mükelleflere aşağıdaki mükellefler ilave edilmiştir:

- 2014 veya müteakip hesap dönemleri brüt satış hasılatı 10 Milyon TL ve üzeri olan mükellefler
- 06.06.2002 tarihli ve 4760 sayılı Özel Tüketim Vergisi Kanunu'na ekli I sayılı listedeki malların imali, ithali, teslimi vb. faaliyetleri nedeniyle Enerji Piyasası Düzenleme Kurumu'ndan lisans alan mükellefler (Bayilik lisansı olanlar, münhasıran bu lisansa sahip olmaları nedeniyle bu bent kapsamında değerlendirilmeyecektir.)
- Özel Tüketim Vergisi Kanunu'na ekli III sayılı listedeki malları imal, inşa ve ithal eden mükellefler
- e-Fatura uygulamasına kayıtlı olan mükelleflerden, 25.10.1984 tarihli ve 3065 sayılı Katma Değer Vergisi Kanunu'nun 11. maddesi kapsamındaki mal ihracı ve yolcu beraberli eşya ihracı (Türkiye'de ikamet etmeyenlere KDV hesaplanarak yapılan satışlar) kapsamında fatura düzenleyecek olanlar, bahsi geçen faturalarını da 01.01.2016 tarihinden itibaren e-fatura olarak düzenleyeceklerdir.

Faturaların elektronik belge olarak oluşturulması ve gönderilmesinde uyulması gereken format ve standartlar <http://www.efatura.gov.tr> internet adresinde açıklanmıştır.

Vergi Usul Kanununda fatura düzenlenmesine ilişkin belirlenen ve 397 sıra No.lu VUK Genel Tebliğinde belirlenen usul ve esaslar ile söz konusu format ve standartlara uygun olarak düzenlenmeyen, düzenlense dahi e-Fatura Uygulaması aracılığı ile gönderilmeyen veya alınmayan herhangi bir elektronik belge, Vergi Usul Kanunu kapsamında düzenlenmiş fatura hükmünde değildir.

E-fatura uygulamasına kayıtlı olan mükelleflerin birbirlerinden aldıkları mallar ve sağladıkları hizmetler için 01.09.2013 tarihinden itibaren elektronik fatura göndermeleri ve almaları zorunludur. Elektronik fatura uygulamasına kayıtlı olan mükellefler elektronik fatura uygulamasına kayıtlı olmayan mükelleflere yaptıkları mal teslimi ve hizmet ifası için genel hükümler çerçevesinde kâğıt fatura düzenlemeye devam edeceklerdir.

E-faturanın doğruluğu mali mühür ve 5070 sayılı Kanunla getirilen nitelikli elektronik sertifika ile garanti altına alınmaktadır. Mali mührün başvuru, işleyiş ve kullanımı ile ilgili tüm bilgi ve belgeler <http://mm.kamussm.gov.tr> internet sitesinde yer almaktadır.

Elektronik fatura düzenlenmesi ve kullanımına ilişkin olarak getirilen zorunluluklara uymayanlara Vergi Usul Kanunu'nun ceza hükümlerinin tatbik olunacağı, e-fatura uygulamasına dâhil olma zorunluluğu getirilen mükellefler bu sistemde kayıtlı olan diğer mükelleflere kâğıt ortamında fatura düzenleyemeyeceği; düzenlemeleri halinde kâğıt ortamında düzenlenen bu faturaların hiç düzenlenmemiş sayılacağı 421 Sıra No'lu VUK Genel Tebliği ile açıklanmıştır.

Ayrıca, 30.12.2013 tarih ve 28867 sayılı Resmi Gazete 'de yayımlanan 433 Sıra No'lu Vergi Usul Kanunu Genel Tebliği ile e-faturaların kâğıt çıktılarının belli şartlar altında irsaliye yerine geçer belge olarak kullanımına 01.01.2014 tarihinden itibaren olanak sağlanmıştır.

2014 yılı sonu itibarıyla e-fatura uygulamasından yararlanan mükellef sayısı 19.375'e ulaşmıştır. e-fatura uygulamasına kayıtlı mükelleflerin 2.586 adedi kendi bilgi işlem sistemlerinin doğrudan, 9.010 adedi Gelir İdaresi Başkanlığı'ndan izin alan özel entegratörler aracılığı ile 7.779 adedi ise Gelir İdaresi Başkanlığı'na oluşturulan ve ücretsiz olarak mükelleflere internet ortamında sunulan e-fatura portal yöntemi ile uygulamadan yararlanmıştır. Bu çerçevede 01.01.2016 tarihi itibarıyla e-fatura uygulamasına kayıtlı kullanıcı sayısının 40.000'i aşacağı düşünülmektedir (GİB Faaliyet Raporu, 2014:77-78).

2010 yılında başlayan e-fatura uygulamasına, kayıtlı kullanıcı sayıları ve düzenlenen e-fatura adet ve tutarları aşağıdaki tabloda gösterilmektedir.

Tablo 2: E-Fatura Uygulamasından Yararlanan Mükellefler Ve Düzenlenen E-Fatura Sayısı Ve Tutarları

Yıl	E-Fatura Uygulamasından Yararlanan Mükellef Sayısı	Düzenlenen E-Fatura Sayısı (Adet)	Fatura Tutarı (TL)
2010	114	8.275	146.108.422
2011	3.024	312.532	5.406.011.606
2012	3.182	874.710	15.218.034.821
2013	16.270	2.118.001	48.654.104.462
2014	19.375	72.463.951	1.127.236.091.091

Kaynak: GİB 2014 Yılı Faaliyet Raporu

2.4. E-defter Sistemi

Elektronik defter uygulaması 2011 yılında vergi dünyasına girmiş ve bu uygulamanın usul ve esasları yayımlanan 1 Sıra No.lu Elektronik Defter Genel Tebliği ile belirlenmiştir.

E-defter uygulaması ile yasal defterlerden Yevmiye Defteri ve Defteri Kebir Defterinin elektronik ortamda tutulabilmesine, muhafaza ve ibraz edilebilmesine olanak sağlanarak işyerlerinde muhafaza edilen ciddi bir evrak yığınının önüne geçilmesi amaçlanmıştır. Ayrıca defterlerin notere tasdik

mecburiyeti ortadan kaldırılarak mükelleflere önemli ölçüde maliyet avantajları sağlanmakta ve ayrıca kanuni defterler üzerinde ilgili birimlerin elektronik denetim yapabilmesine olanak sağlanmaktadır. Defterlerini elektronik ortamda oluşturmak, kaydetmek, muhafaza ve ibraz etmek isteyen gerçek ve tüzel kişi mükelleflerin aşağıda yer alan şartları taşımaları şarttır.

- Gerçek kişi mükelleflerin Elektronik İmza Kanunu hükümleri çerçevesinde üretilen nitelikli elektronik sertifika veya 397 sıra numaralı Vergi Usul Kanunu Genel Tebliği çerçevesinde Mali Mühür temin etmiş olmaları,
- Tüzel kişi mükelleflerin 397 Sıra No'lu Vergi Usul Kanunu Genel Tebliğinde yer alan belirlemeler çerçevesinde elektronik fatura uygulamasından yararlanma iznine sahip olması ve bu çerçevede Mali Mühür temin etmiş olması,

Vergi mükelleflerinin bu uygulamadan nasıl faydalanacağı hususunda kılavuzlar, teknik detaylar, e-defter başvuru sonuçları, e-defter kullanımına uyumlu yazılımların listesi, bu konuda yayımlanmış çeşitli özetler ve daha fazlasına www.edefter.gov.tr internet adresinden kolaylıkla ulaşılabilir, hiçbir yere kâğıt ortamında bir başvuru yapılmadan online olarak başvurularak bu uygulamadan yararlanılabilir.

E-defter uygulamasından yararlanan mükellef sayısı 2012 yılında 28, 2013 yılında 47 olmasına rağmen 2014 yılında bu sayısı 18.500'e yükselmiştir. Bu kapsamda 01.01.2016 tarihi itibarıyla e-defter uygulamasına geçecek mükellef sayısının 40.000'i aşması beklenmektedir (GİB Faaliyet Raporu, 2014:80).

2.5. KDV İade Takip Sistemi (KDVİTS)

KDV iadelerinde yaşanan sorunların en başında mükelleflerin iade işlemlerinin hangi aşamada olduğu, iadesini ne zaman alabileceği konusunda sağlıklı bir bilgi alamaması oluşturmaktadır. Bu amaçla KDV İade Takip Sistemi (KDVİTS) oluşturulmuş ve pilot bölge uygulamaları ile bazı illerde (İstanbul, Ankara vb.) iade talep dilekçeleri sistem üzerinden alınmakta ve takip edilmeye başlanmaktadır.

Öncelikle bu sistem uygulamaya konulmadan önce vergi dairesine ibraz edilen dosyalar vergi dairesine geliş tarihleri itibarıyla sisteme girilmekte, dosyaların hangi aşamada olduğu sistemden izlenebilmektedir. Bu sistemde, dosya üzerinde görevlinin hangi işlemleri yaptığı, eksiklik yazılarının mükellefe hangi tarihte tebliğ edildiği ve mükellefin eksikliklere cevaplarının hangi tarihte geldiği görülebilmekte ve de bir iade dönem dosyasının kaç gün vergi dairesinde beklediği, mükellefin eksikliklere kaç gün içinde cevap verdiği izlenebilmektedir. Bu şekilde iadeyi gerçekleştiren vergi dairesinin performansı ölçülmekte ve iade türlerine göre bir standart getirilmektedir.

Bu projenin işlerliği gerek mükelleflerin iade taleplerini sistemden doğru olarak vermesine gerek vergi memurlarının sisteme dosyalar üzerinde yapılan işlemlerle ilgili tarihlerin doğru girilmesine bağlıdır. Örneğin; projenin uygulamaya geçiş tarihinden önce vergi dairesine ibraz edilmiş ve sonuçlanmamış iade dosyalarının vergi dairesine geldiği tarih hatalı girildiğinde dosyanın vergi dairesinde gerçekte kaç gün kaldığı saptanamamakta ve sistemin amacına aykırı sonuçlar, istatistiksel veriler ortaya çıkmaktadır. Ya da mükellefe yazılan eksiklik yazısının sisteme işlenmemesi sanki dosya üzerinde hiçbir işlem yapılmadığı sonucu doğurmakta, hâlbuki dosyanın gerçekte tamamlanması gibi ters sonuçlar ortaya çıkmaktadır.

Bu projenin eleştirilebilecek bir diğer yanı da vergi dairesinde kullanılan diğer sistemlerle henüz bağlantı kurulamaması nedeniyle işlem yapılırken bu sisteme veri girildiğinde, iade işlemleri için kullanılan diğer sistemlere de aynı verilerin girilmesi gibi bir mükerrer işleme neden olarak vergi dairesi çalışanlarının iş yükünü arttırmasıdır.

Mükellef odaklı çalışan Gelir İdaresi Başkanlığı'nın bu sistemi zamanla geliştirip, eksik olan yönlerini çözümlenerek bu projenin tam anlamıyla istenen amaca yönelik hizmet edeceği şüphesizdir.

3. Vergi Denetimi İçin Kullanılan Teknolojiler

Vergi denetimi için kullanılan teknolojiler; KDV İadesi Risk Analiz Sistemi, Sahte Belge Risk Analiz Programı ve Vergi Daireleri Denetim Bilgi Sistemi olup çalışmanın bu kısmında bu teknolojiler ele alınacaktır.

3.1. KDV İadesi Risk Analiz Sistemi (KDVİRA)

KDV İadesi Risk Analiz Sistemi (KDVİRA); mükelleflerin, iade hakkı doğuran işlemlerde nakden iade veya mahsuben iade taleplerine ilişkin listeleri İnternet Vergi Dairesi üzerinden göndermesini, bu listeler esas alınarak vergi dairesi personeli tarafından yapılan ve oldukça uzun zaman alan kontrol ile analizlerin tamamına yakınının otomatik olarak bilgisayar programları vasıtasıyla yapılmasını, söz konusu analiz ve kontrollerin iade listelerinin büyüklüğüne bakılmaksızın hızlı bir şekilde tamamlanarak iade talebini sonuçlandıracak olan vergi dairesine rapor edilmesini içermektedir (GİB Faaliyet Raporu, 2014:107). Bu şekilde iade işlemleri en kısa zamanda sonuçlandırılacak ve vergi dairelerinin arşivlerinde evrakların büyük bir çoğunluğunu oluşturan iade evrakları azalarak kırtasiyecilik önlenecektir.

KDVİRA sistemi vergi memurlarının iş yükünü önemli ölçüde azaltmıştır. Özellikle iade tutarı yüksek olan mükelleflerin işlem hacimleri de genelde yüksek olduğundan vergi dairelerine gelen dosyaların kontrolü bir hayli zaman almaktaydı. Manuel olarak kontrol edilen dosyaların içinde vergi dairesi çalışanları kaybolmakta, verimleri düşmekte ve hata yapmama psikolojisi içinde aşırı stres yaparak KDV iade işlemlerinin sonuçlandırılmasını ister istemez geciktirmekteydiler. Fakat KDVİRA sistemi 2010 Ocak ayında faaliyete geçtiğinde sisteme yüklenen verilerin karşılaştırmasının otomatik olarak yapılması ve gözden kaçan hususların bilgisayar ekranında uyarı veriyor olması vergi memurlarının üzerindeki stresi bir nebze de olsa almıştır.

Bu sistemde iade hakkı olan mükelleflerin ortaklık bilgileri, mal veya hizmet satın aldığı mükelleflerinin kontrolü, daha önceki iadeleri hakkındaki bilgiler, mükellefin incelemeye alınıp alınmadığı, hakkında daha önce herhangi bir vergi inceleme elemanı tarafından vergi inceleme raporu düzenlenip düzenlenmediği, iadesini doğru hesaplayıp hesaplamadığı, iade aldıktan sonra iade KDV düzeltme beyannamesi vererek iade tutarını azaltıp azaltmadığı, yaptığı giderlerin işle ilgili olup olmadığı gibi oldukça çeşitli sorgulamalar yer almaktadır.

3.2.Sahte Belge Risk Analiz Programı (SARP)

Gelir İdaresi Başkanlığı tarafından hazırlanan ve sahte fatura düzenleme fiilini işleyen mükelleflerin tespit edilmesine yönelik olarak yapılan çalışmalar neticesinde riskli mükelleflerin belirlenmesi konusunda faydalanılan ve riskleri sayısal olarak ölçme kapasitesine sahip olan “Sahte Belge Risk Analiz Programı” (SARP) KDV mükelleflerini aylık dönemler itibarıyla analize tabi tutmakta ve mükelleflerin risk puanları hesaplanmaktadır (GİB Faaliyet Raporu, 2014:110).

Program ile mükellef bazlı risk analizi yapılabileceği gibi; ülke geneli, bölge, il, ilçe, vergi dairesi, sektör, bilanço aktif büyüklüğü, matrah büyüklüğü, alım-satım tutarı büyüklüğü ve benzeri büyüklükler veya tüm bu verilerin karışımı şeklinde analizler de yapılabilecektir. Bu program böylelikle hayali ihracatın önünü kesecek, kara para aklama ve paraların yasa dışı faaliyette bulunan örgütlere aktarımını önleme adına ciddi anlamda fayda sağlayacaktır (Milliyet Gazetesi, 30.09.2012).

3.3.Vergi Daireleri Denetim Bilgi Sistemi (VEDEBİS)

Gerek kamuda gerekse de Maliye Bakanlığı'nda iş ve işlemlerin bilişim teknolojileri kullanılarak gerçekleştirilmeye başlanması ve bu sürecin yaygınlaşması, bu iş ve işlemlerin teftiş yöntemlerinde de değişime gitmeyi gerektirmektedir.

VEDEBİS kapsamında yürütülen e-teftiş çalışmaları esas itibarıyla üç düzeyde yürütülmektedir:

- Vergi dairesi teftişlerinde bilişim teknolojilerinin kullanılmasını içeren e-teftiş çalışmaları
- Bilişim sistemlerinin çeşitli parametreler çerçevesinde riskli alanlarını hata yapmadan tespit etmeye ve otomasyon sistemlerinin geliştirilmesine katkı yapmaya yönelik e-teftiş uygulamaları
- Tüm Türkiye genelinde mükelleflere yönelik e-teftiş uygulamaları

Bu teftişlerde, işlemler tüm mükellefler açısından sorgulanmakta, vergi mükelleflerinin zamanaşımına uğramamış tüm dönemleri değerlendirilmekte, vergi dairesinde yapılan işlemlerin tam ve zamanında yapılıp yapılmadığı kontrol edilmekte ve vergi daireleri arasındaki uygulama farklılıklarının önüne geçilmesi amaçlanmaktadır.

SONUÇ

Bu çalışmada maliye alanında gerek mükelleflerin sorumluluklarını daha etkin ve hızlı bir şekilde yerine getirmesi gerekse bakanlık personelinin kamu hizmetinin sunumunu etkin ve verimli bir şekilde sunması ve personelin iş yükünün hafifletilmesi amacıyla kullanılan teknolojiler ele alınmıştır.

Bu bağlamda çalışma “Vergi Dairesi Tarafından Kullanılan Teknolojiler”, “Meslek Mensupları ve Mükellefler Tarafından Kullanılan Teknolojiler” ve “Vergi Denetimi İçin Kullanılan Teknolojiler” olmak üzere üç ana başlık altında derlenmiştir.

“Vergi Dairesi Tarafından Kullanılan Teknolojiler”; Vergi Dairesi Otomasyonu (e-VDO), Elektronik Banka Tahsilatları İşleme Sistemi (EBTİS), Elektronik Muhasebe Kayıtları Arşiv Sistemi (EMKAS), e-tahsilat, e-haciz, e-yoklama ve e-tebligat sistemi olup bu teknolojilerin tarihsel süreci, avantaj ve dezavantajları mevzuat kapsamında değerlendirilmiştir.

“Meslek Mensupları ve Mükellefler Tarafından Kullanılan Teknolojiler”; e-beyanname sistemi, internet vergi dairesi, e-fatura sistemi, e-defter sistemi ve KDV iade takip sistemidir. Bu teknolojilerin meslek mensuplarına ve mükelleflere sağladığı faydalar, teknolojilerin eksik yönleri ele alınmıştır.

Çalışmanın son bölümünde “Vergi Denetimi İçin Kullanılan Teknolojiler” başlığı altında KDV İadesi Risk Analiz Sistemi, Sahte Belge Risk Analiz Programı ve Vergi Daireleri Denetim Bilgi Sistemi teknolojileri analiz edilmiştir.

Günümüz bilgi ve iletişim çağı gelişmelerine uygun olarak maliye alanında kullanılmakta olan ve yeni kullanılmaya başlanan elektronik sistemlerin hem mükelleflerin hem de alanda çalışanların ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik olarak daha da geliştirilmesi gerekliliği bulunmakla birlikte söz konusu atılan adımlar gelecek adına ümit vermektedir.

KAYNAKÇA

Akdemir, Nurhan (2008), “E-Devlet Uygulamaları Kapsamında VEDOP Projesi Eğirdir Vergi Dairesinde E-VDO Uygulamasının İncelenmesi”, Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi.

Gelir İdaresi Başkanlığı 2006 Yılı Faaliyet Raporu.

Gelir İdaresi Başkanlığı 2013 Yılı Faaliyet Raporu.

Gelir İdaresi Başkanlığı 2014 Yılı Faaliyet Raporu.

Gelirler Genel Müdürlüğü 2001 Yılı Faaliyet Raporu.

Kibar Bilginli, Nilüfer (2011), “Vergi Dairesi Otomasyon Projesi”, Dış Denetim, ss.173-182, Temmuz-Ağustos-Eylül.

213 sayılı Vergi Usul Kanunu.

340 sıra No'lu VUK Genel Tebliği, Resmi Gazete No:25599, Resmi Gazete Tarihi: 30.09.2004.

397 sıra No'lu VUK Genel Tebliği, Resmi Gazete No: 27512, Resmi Gazete Tarihi: 05.03.2010.

421 Sıra No'lu VUK Genel Tebliği, Resmi Gazete No: 28497, Resmi Gazete Tarihi: 14.12.2012.

433 Sıra No'lu Vergi Usul Kanunu Genel Tebliği, Resmi Gazete No: 28867, Resmi Gazete Tarihi: 30.12.2013.

453 sıra No'lu VUK Genel Tebliği, Resmi Gazete No: 29392, Resmi Gazete Tarihi: 20.06.2015.

454 sıra No'lu VUK Genel Tebliği, Resmi Gazete No: 29392, Resmi Gazete Tarihi: 20.06.2015.

456 Sıra No'lu VUK Genel Tebliği, Resmi Gazete No: 29458, Resmi Gazete Tarihi: 27.08.2015.

5070 sayılı Elektronik İmza Kanunu

6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun

6637 sayılı Bazı Kanun ve Kanun Hükümünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun
[http://www.milliyet.com.tr/sahte-evrakla-vurgun-sarp-engeline
takildi/gundem/gundemdetay/30.09.2012/1604391/default.htm](http://www.milliyet.com.tr/sahte-evrakla-vurgun-sarp-engeline-takildi/gundem/gundemdetay/30.09.2012/1604391/default.htm) (Erişim Tarihi: 03.09.2015)